

Κι ο Φαναριώτης κι ο Διδάσκαλος, αυτό το ζευγάρι του «Πανελληνίου Ίδανικού», καθώς το θέλετε, δέν είναι μαζί και τα σημάδια του ραγιαδισμού και του λογιωτατισμού, λείψανα του κακού βυζαντινισμού που αν ωφέλιμα κι αυτά μ'ε σταθήκανε και σεβαστά, μ'ε βλάψαν τόσο, ώστε να δυσκολεύεται κανείς να τ'ε τοποθετήσει στους κρηδεύους των «Πανελληνίων Ίδανικών».

Αυτά, πρόχειρα και βιαστικά.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΑΠ' ΤΟ ΔΑΞΟΣ

Μ' άστέρνες άναλαμπές σε κόμη, στ'ήθος, πλάτη, σε είδ' άφρόχυτη οικία στο δάσος κάποιου βράδου, τέτοια! που άκόμα, κλείνοντας το μαγεμένο μάτι, σε νοιώθω στα ματόφυλλα λευκό του αϊθέρα χάδι...

Κι όσο μπροστά μου φέρνω σε νυφούλα στολισμένη με τρές π'ύ τ'άστρα πλέκανε μ' άχτίδες μαγικές, ξαναχαμώζει πλάγι σου και κάθε ξεχασμένη εικόνα π'όκυρθε ή ψυχή σε δίπλες μυστικές:

Ό,τι άγνό κι ά χάιδεψε τα μάτια τ'ης ψυχ'ής μου, κάθε ωραιότεη άπλαστη και καθετίς που έντός μου με λευκή φλόγα φωτίσε τα θάμπη τ'ης ζω'ής μου, στολίδι στην εικόνα σου τό ξαναφέρνεις μπρός μου.

Κι ήθελα—σαν προφήτ'α με του μισεμού μου ή ώρα και σ' έρμηδες άλόουδες τα μάτια γυριστά κλειστούν—να μείνω, άγάπη μου, τό ειδωλό σου, ως σ'ά χάδι αϊθερόπλαστο σε β'έβ'αφα κλειστά...

TANTALOS

Η ΚΑΤΟΧΗ ΚΑΙ ΤΟ «21»

(ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ κ. ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟ)

Στα τελευταία «Παναθηναία» ο κ. Γρ. Ξενόπουλος ξαναφέρει τό λόγο στο «21» του κ. Βώκου και πασχίζει ν' άποδείξη πόσο άδικήθηκε τό έργο άπ' τήν έλεεινή εκείνη παράστασή του. «Τήν έντύπωσή μου άπό τό «21» έλαβα άπό τό χειρόγραφον και τ'ας δοκιμάς γράφει ο κ. Ξ.

Δέ μπορεί κανείς ν' άρνηθ'η π'ώς άπό τό έξωφρενικό παιζίμο των ήθοποιών του «Πολυθεάματος» κι' άπό τή καραγκιοζίστικη σκηνή του ούτε έργο

ούτε και συγγραφείας μπορούσε να βγ'η κερδισμένος. Είδα όμως τό «21» δυό βράδια στη σειρά. Κι' αν τό πρώτο βράδυ ήθοποιοί, σκηνή, και σκηνικά κατ'άφερχν να γελοιοποιήσουν τό δράμα μπρός στα μάτια μου, δηλαδή ανά με συνταυτίσουν με τους καινοτέρους θεατάς και να με κάνουν άνικανο να ξεχωρίσω άπό τά χάλια μ'ιας παραστ'άσεως τά προτερήματα ενός έργου, τό δεύτερο βράδι, τέτιο π'άμα δέ μπορούσε να γίν'η άφου πήγαίνα προετοιμασμένος πιά δ'χι να δώ θεάτρο μ'ά ν' άκούσω σέτα τό έργο όπως θ'ά τ'άκουγα π.χ. αν μου τό διάβαζε κάποιος. Γιατί μ'ά κ' ήξερα όλα τ' άσκημα που θ'ά μου παρουσιάζε ή παράσταση είμουνα έτοιμος κι' όλόκληρη τήν προσοχή μου έβαζα δ'χι στον άξιοθρήνητο τρόπο που μιλούσαν ή κουνιόντουσαν τά πρόσωπα, μ'ά στα λόγια τους μόνο και στην ψυχή τους, σ' ό,τι σε τέχνη, σε δράση, και σε ποιήση φανέρωναν αυτά. Έτσι νομίζω π'ώς είμαι πάνω κάτου στην ίδια θέση με τον κ. Ξενόπουλο που διάβασε τό χειρόγραφο.

Πάλι όμως έχω τήν άτυχία να μη συμφωνώ και ν'άχω πάντα τήν ίδια ότι τό χειρόγραφο δέ μπορεί να δώση καμιά έντύπωση καλύτερη άπό μ'ια παράσταση όσο κωμική κι' αν είναι. Γράφει ο κ. Ξενόπουλος «Αν ή Κατοχή είναι άπλούν έπεισόδιον τ'ης έθνικής μας ιστορίας άνεπτυγμένον εις δράμα, τό «21» είναι όλόκληρος ή Έθνική τραγωδία συνεπτυγμένη εις έν φανταστικόν έπεισόδιον.» Η «Κατοχή» γέννησε τό «21» και πολύ σωστά ο κ. Ξ. βρ'ηκε σχέση μεταξύ τους. Υπάρχει όμως ή διαφορετικός τρόπος που καθένα άπ' αυτό βγ'ηκε άπό τό κεφάλι του συγγραφείας. Στο πρώτο έργο, δηλαδή πριν άκόμα παρασταθ'η, ο κ. Βώκος δέν είχε άνακαλύψει τό κρυμμένο δημοκοπικό ταλέντο του κ' είχε παραγνωρίσει φαίνεται τό πνεύμα του*. Γι' αυτό και ή «Κατοχή» του έχει στιγμές που δείχνει κάποια εκλεχτικότερη προσπαθεια. Έστερα όμως άπό τό θρίαμβο άστραψε φ'ως κ' έγνώρισε ή συγγραφείας τον έαυτό του. Πείστηκε φαίνεται π'ώς τό πνεύμα του τον έσπρωχνε π'ρός τά έργα τ'ης ρουτίνας. Έτσι έγινε τό «21».

Ο κ. Βώκος όνόμασε τήν «Κατοχή» έθνική τραγωδία. ο κ. Ξενόπουλος τήν κατεβαζει στο δράμα.

(*) Άπόδειξη π'ώς στην αρχή ή «Κατοχή» είχε τίτλο «Ιστορική σκηνογραφία» και ύστερα έγινε ό,τι έγινε.

Σ'ά δυσκολοταίριαστος μ'ε φαίνεται ή τίτλος δράμα σε μ'ια ιστορική, άνόητη αν θέλετε στην ουσία της και στην πνοή της, σκηνογραφία που σχεδόν καμιά δραματική έννοια δέν έχει, που είν' άκόμα και ψεύτικη κι' όλοκρατική στη θέση των ήρώων της. Προτιμούμε να τ'η λέμε «Έθνική τραγωδία» μ'ια που ή τίτλος αυτός ξεπέσε τόσο πολύ. Άς μ'ε άφίσουν τουλάχιστο τον όρο «δράμα» ίσως μ'ε χρειαστ'η κάποτε στο χαρακτηρισμό έργων κάπως πιο σεμνών άπό μ'ια «Έθνική τραγωδία».

«Όλόκληρος ή έθνική τραγωδία (τί ζευτελισμός τό 21 Έθνική τραγωδία!) συνεπτυγμένη εις έν φανταστικόν έπεισόδιον», στο έπεισόδιο τ'ης Μαντώσ τ'ης δυστυχισμένης αυτής κόρης που πιάνει όλόκληρο τό έργο του κ. Βώκου κι' όπου σταθ'η κι' όπου βρεθ'η αρχίζει ν' άγορεύ'η σ'ά ρήτορας αντίβουργαμικού συλλαλητήριου, που μ'ε γαμίζει με παχειά λόγια μιλώντας μας όλο για πίστη, πατρίδα, λευτεριά, που είναι όλο φλυαρία και ξεφωνητά και πουθενά δέν είναι αίστημα, ούτε ποιήση, ούτε πνοή, ούτε τίποτα άπ' όσα ζητάει να βρ'η ο κ. Ξενόπουλος. Που είναι ή ήρώισσα του «21»—μ'ια που ή συγγραφείας ήθελε να υποβόλη μ' αυτή τ'η λευτεριά—που να θυμίζει τήν πικραμένη κι' έντροπαλή κόρη του Σολωμού όταν κάπιο στόμα τ'ης είπε «ελα» και ξεπήδησε έξω σεμνή κι' ωραία στην ψυχή της μ'ά άγρια κι' άποφασισμένη στη μερφή έτσι κατά π'ώς φαντάστηκε τήν άδερφή της «Δόξα» ή Γκυζής! Μόνο σε μ'ια τέτοια παρθένα μπορούσε να «συμπτήξ'η» τό έργον του ο κ. Βώκος, δηλαδή σ' ένα τέτοιου ιδανικό πλάσμα να δώση όλη τήν πνοή τ'ης ποιήσης και τ'ης φρίκης του «21» και δ'χι στη δασκαλοφέρουσα δεσποινίδα Μκντώ που έχει πάντα στο στόμα της τά κοινότερα λόγια των κοινοτέρων πατριωτών και που μέσα στο πανιέρο Δραγατσάνι μ'ε θυμίζει τους γελοίους πατριώτες των καφενείων. Τό έπεισόδιο τ'ης Μαντώσ= με όλόκληρον τό 21. Μά ποιά τέλος πάντων είναι τό έπεισόδιο αυτό; Καλά καλά ούτε καταλαβαίνει ή θεατής τί γυρεύει ή περίφημη κόρη άνάμεσα σ' άλλα πρόσωπα που κι' αυτά δά δέ γυρεύουν τίποτα. Οί πέντε πράξεις του έργου τί είναι; Αρχίζει μ' ένα μάθημα ιστορίας ή πρώτη κ' ίσαμε ν' αρχίση τελειώνει κι' όλας χωρίς να μ'ε π'η τίποτα. Η δεύτερη μ'ε παρουσιάζει τήν ήρώισσα με κάμποσα κοινότατα λόγια στο στόμα για τ'ας έλευθερίας. Η

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΔΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟ ΛΙΒΑΚΩΜΕΝΟ ΣΠΙΤΙ

Του Έρμονα.

Α'

Ο άχαρος τώρα κάμπος πυρώνεται πέρα και πέρα μέσα στο φλογισμένο ήλιο και χωνέβει σ'ά ν'άνα κανένα βρωμερό και γέρικο φορμί που σκάζει στον άέρα και μυρζοκοπάει τόσο πολύ που δέν μπορεί να πάρει τήν άνάσα του κανένας. Τ'άβροχο και διψασμένο χ'ωμα έχει λιανοτριφτεί σ'ά να τό π'ήγανε στο μύλο κ' έχει γίνει στάχτη στεγνή που ή λίβαξ άνταβιάζει πάνω σαν ένα πνιγερό σύγγερο που κυλιέται πάντα κάτου άπό τον άσπρισμένο κι' άρωστον ούρανό.

Θ'ά καρτεράει με λαχτάρα κάμποσον άκόμα και ρό τά πρωτοβ'όγια του χυνόπωρου να κατασταλάξουν μέσα στα πλατιά και γόνιμα λαγόνια του. Θ'ά καρτεράει τό πέραςμα των πουλιών του χειμώνα για να τον ξυπνήσουν σ' άπόλιγο μέσα σε μ'ιαν άνοιξη καινούργια κι' όλοπράσινη.

Και τά χωράφια κείτουνται τώρα χλωμά κι' άδύνατα σαν καμιά γυναίκα κουρασμένη άπό τή γέννα.

Κάθε φλίβα τ'ης μάννας γ'ης είναι στειρεμένη πιά και τά στεγνωμένα δέντρα στέκονται γυρτά και ξεθωριασμένα που λές π'ώς τ'άχει ζεματήσει κοχλαστο νερό.

Τά γεννήματα τ'ης καρτερ'ης χρονί'ας μένουν άκόμα στιβαγμένα στις ξανθές θημωνιές που πύνωσαν μέσα στον άτέλειωτο κάμπο σαν πλούσια κι' όνειρεμένα σπ'ιτια.

Στον ίσιωμένο μεριά του χωριού που μ'ια βδομάδα τώρα κάθε δειλινο άνασκινούν(1) τάχτενιστα χωριατόπουλα και τον καστρέβιζνε για να στρώσουνε τά στρόγγυλα τάλωνα, κάτου άπό τον πελε-

1) άνασκινώ=καθιζώ τον τόπο άπό τά σ'άρρα, μετασιζώ κάτι.

κ'ημένο πλάτανο που ρίχνει τ'η φλούδα του χ'άμου μ'ια έδομάδα τώρα κάθε δειλι, όταν κόβει λίγο τό κάμα κουβκλιέται και ή κοντοπιθχράτη γυναίκα του Σταθ'ρου Γκέλα με τά κοπανισμένα σταχολόγια της για να τ'α λιχνίσει.

Παιδέβεται ή φτωχούλα δλομόναχη και τά ξεροκαμένα χέρια της σηκώνουν και γέρνουν πάνάρια στον άνεμο τό κόσκινο με τό θροφανό καρπό: θέλει να ξεκοντρίσει τό χειμωνιάτικο σόδιασμα και να στουπώνει τήν παραδαρμένη, όταν ή τρελοβοριάς θ'ά χύνεται και θ'ά σκούζει λυπητερά πάνω στο ρημαγμένο κάμφο και θ'ά σωριαζει τά μαθροτύγγερα με τίς χιονιές. Μά ή θανατερή άρώστια δέν τ'η λυπήθηκε τίς περασμένες μέρες κι' όταν οι άλλες γυναίκες σταχολογούσαν δ'ω στο θέρο, ή καφμοίρα άφτ'η τον πιο πολύν καιρό βογγούσε και δέρνονταν ξάπλα μες τό μισογκρεμισμένο καλυδόσπιτο. Θ'ά κρούει τίς ξένες θύρες μες στα χιόνια και θ'ά πλάνει τά χέρια να χαλέψει σ'ά ζητιάνα μ'ια μπουκιά ξερόψωμο ή μ'ια χούφτα έρμιο άλίθρι, σ'ά δέ βρ'ίσκει να ξενοπλάνει και να ξενοζυμώνει.

«Α, κυρά Μελάχρω! Σοδιάζεις και πλουταίνεις σ'α άφέντρα, γλέπω», μιλάει πεπραχτικά μ'ια γλωσίδω γειτονοπούλα που νεροκουβαλάει άπό τό διπλα-

πριγκηπέσα Μουρούζη μαθαίνει το θάνατο του άντρα της και δε δείχνει καμιά συγκίνηση και τα παιδάκια ξεφωνίζουν. Τό φινάλε μιά πυρκαγιά. Η τρίτη χειρότερη άκωμά από τις δυο άλλες, αφού μπερδεύονται πρόσωπα και λόγια χωρίς να καταλαβαίνει ο θεατής τί τρέχει. Και τ' είναι όλη η φασαρία; ή φυγή της Πριγκηπέσας Μουρούζη. Κ' ή τέταρτη στη Μολδοβλαχία, στο στρατόπεδο του Υψηλάντη. Περιφημη ή σκηνή για να μ'ε δώσει την πνοή του «21». Κι' όμως ο κ. Βώκος δε μ'ε λείπει τίποτα πάλι σ' αυτή την πράξη ενώ μπορούσε πολλά να π'η και μ'ε παρουσιάζει απλούστατα μιά πανοραμιακή εικόνα μάχης. Σπουδαίο τό πράμα! Ο καθένας μας φανταζεται πώς έπολέμησαν κι' έσκοτώθησαν οι ήρωολοχίτες, και είταν περιττό ο κ. συγγραφέας να μεταφέρει την ήρώτατη σκηνή από τό θέατρο της φαντασίας μας στο φασουλίδικο σανίδι του «Πολυθεάματος». Η τελευταία μπορούσε να είταν και παρωδία όλου του έργου, αν άξιζε τόν κόπο να γίνη για τέτοιο εξάμβλωμα παρωδία. Έχουν ραντεβού ή Μαντώ κ' ή Μουρούζαινα στην Ακρόπολη κι' εκεί τ'ά λένε πιά.

Σκέφτηκε λοιπόν καλά ο συγγραφέας και μαζί του ο κ. Ξενόπουλος τί θα π'η «σύμπτηξη» του «21» σ' ένα τόσο δά πραγματάκι από πέντε έφταμηνίτικες πράξεις, τό «21» που μπορεί δλόκληρα όμηρικά έπη να γενήση, απ' όπου μπορούν πλ'θος έργα να βγούνε έκτομμύρια φορές καλύτερο τό καθένα απ' δλόκληρο τό «21» του; Φαντάστηκαν ποτέ τί ποιητής πρέπει να είναι εκείνος που σε τέτοιο γιγάντιο έργο θα καταπιαστή και θα καταφέρει να κλείση μέσα σ' ένα δράμα δλόκληρη ιστορία που κάθε της σελίδα είναι κι' από μιά τραγωδία Δίσχυλική;

Μ'ε κατηγορεί ο κ. Ξενόπουλος ότι «είμεθα προσηλωμένοι τόσον γεροντικά εις μερικούς τύπους και εις μερικά μοντέλα τέχνης ώστε να μ'ην ανεχόμεθα ό,τι δέν είναι σύμφωνον με αυτά». Η τέχνη για μ'ε όπως και για τόν κ. Ξ. δέν έχει ούτε τύπους ούτε μοντέλα. Σ' ό,τιδήποτε τύπο και σ' ό,τιδήποτε μοντέλο ένα έργο μπορεί να είναι μεγάλο. Αύριο νέος ποιητής θα γεννηθή που θα θελήση να γίνη επαναστάτης στην Τέχνη και περιφρονώντας

κάθε κανόνα θα γράψη σύμφωνα με την όρμη της ψυχής του. Θα γράψη όπως θέλει. Ίσα ίσα αυτή είναι ή Τέχνη: αν δέν είταν έτσι τότε θάταν επίσημη κι' ή Τέχνη. Τύπους και μοντέλα ποτέ δε φανταστήκαμε στη φιλολογία. Τ' αντίθετο μάλιστα, ιδέα μας είναι πώς αυτά στάθηκαν μιά μεγάλη άρρώστια στο σύγχρονο θέατρο. Μήπως ή νεοκλασική σχολή που πρώτος ο κ. Βώκος δημιούργησε δέν απαιτεί όρισμένο καλούπι, όρισμένο μοντέλο και τύπο; Μοντέλο δέν είναι ο «Όθωνας που θα σπρώξη πλ'θος από συγγραφείς στο φτιαχίμο έργων πάνου στο «έγνωσμένης» πιά επιτυχίας θέμα ή σ' άλλα όμοια της νεότερης ιστορίας, πάντα όμως με τόν ίδιο όχλοκρατικό και βάνουσο τρόπο της «νεοκλασικής» σχολής που τόσο χρέσει στον κ. Ξενόπουλο; Μοντέλο και τύπος δέν είτανε και είναι άκωμά ή Βυζαντινή ιστορία που τόσες γέννησε κωμικές αποπειρες τραγωδιών; Ο κ. Βερναρδάκης, ένας δραματικός, δέν είναι θύμα τών μοντέλων αύτων με την ψύχωσή του και με την προσπάθειά του ν' αντιγράψη τ' αρχαίο δράμα; Και ποιός ξέρει άκωμά πόσο θα βασανίσουν τή φτωχή μας φιλολογία τ'α καλούπια αυτά που τώρα τελευταία άρχισαν να φανερόνουνται και σ' έργα νέων υπό μορφή νέας τέχνης. Καλούπι είναι κι' ο Φάουστ, κι' ή «Βουλιαγμένη καμπάνα» κι' ό,τι άλλο μεγάλο ή μικρό ζαφνιαζει. Τύποι και μοντέλα είναι όλα όσα σπρώχνουν σε μίμηση ανθρώπους που προσπαθούνε κάτω από άλλόκοτη και ζαφνιαστική μορφή να κρύψουνε την άδυναμία τους στη δημιουργική φιλολογία και την ποιητική τους στείρωση. Τ'α γράφω αυτά για να' δείξω πόσο μου είναι αντιπαθητικό κάθε είδος μοντέλου στη φιλολογία και πώς αιστάνουμαι ήλευτερη την Τέχνη από κάθε περιορισμό και πέρα από κάθε όριο κι' άκωμά ίσως γιατί προβλέπω ότι ή φιλολογία μας είναι μοιραίο να πέφτη από μοντέλο στο μοντέλο πολύν καιρό πριν κατορθώσει να δώση στα έργα της δικό της χαρακτήρα. Φυσικά πρέπει να εξαίρουμε τους λίγους έκλεκτους συγγραφείς μας που στάθηκαν άξιοι του προορισμού τους.

Μου φαίνεται πώς αρκετά άπασχόλησα τους αναγνώστες του «Νουμά» με τό ζήτημα του «21». Νομίζω όμως πώς για τέτοια ζητήματα πρέπει πάντα πλατιά να γίνεται λόγος για να βγαίνη ή αλήθεια στο φώς. Ο κ. Ξενόπουλος ύποστήριξε

τό έργο κι' ο κ. Ξενόπουλος δέν είναι από κείνους που πρέπει να μένουνε χωρίς άπάντηση στη γνώμη τους. Όπωςδήποτε ή αλήθεια κατά τή αντίληψή μου πάντα είναι με λίγα λόγια αυτή:

Η «Κατοχή» πέτυχε γιατί είχε μέσα τόν Όθωνα τόν πρώτο Βασιλέα της Ελλάδας και γιατί ο Ρωμιός είναι πνεύμα αντίδραστικό κ' έτρεξε να δ'η και ν' άκούση για να μπορέση να συγκρίνη και κουτσομπολέψη κουτά και παιδικά όπως πάντα. Η «Κατοχή» είταν ένα φιλολογικό μεταλλείο που άνακάλυψε ο κ. Βώκος, καθώς ή «Έξωσις» μιά έκμετάλλευση του μεταλλείου αύτου που τόσο γλήγορα έγκατέλειψε ο ιδιοκτήτης του. Τό «21» όμως αν και ο συγγραφέας του ορόντισε ίσως περισσότερο κι' απ' τήν «Κατοχή» να τό φτιαξη για τόν πολύ κόσμον έπεσε έξω γιατί δέν έβριγνε τό πλ'θος σε σκέψες και δέν του μιλούσε στη διψασμένη για πολιτικές κουρκουσουριές ψυχή του. Κακή έκλογή θέματος και τίποτα περισσότερο. Να γιατί άπότυχε τό «21» έργο του κ. Βώκου. Έπρεπε ν'άρεση στο λαό κι' έχι στους λίγους, μιά που γι' αύτόν είταν φτιαγμένο. Τώρα λοιπόν που αύτός δε τό βρήκε καλό, πρέπει να τό βρουν οι άλλοι έξοχο; Δίπορο θα τό κάνουμε; Τό έργο είταν μιά άποτυχία και για τ'α δυο μέρη κι' ο Θεός να δώση όλα τ'α τέτοιου είδους έτσι να πέφτουνε μ' άποτυχία κλασική ή νεοκλασική, αν προτιμάει ο κ. Ξενόπουλος.

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΑΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ ΤΟΥ Reading

Την όλική του φοροσιά δέν τ'η φηρούσε τώρα, γιατί είναι τό αίμα κόκκινο, κόκκινο είναι και τό κρασί. Κ' είταν βαμμένα με κρασί τ'α χέρια του. Μ' αίμα είταν βαμμένα, όταν τόνε βρήκανε σιμά στην πεθαμένη, στη δούμοιρη τήν πειραμένη. Τ'ην άγαπούσε και στο κρεβάτι της τ'η σκότωσε μιά μέρα.

Τώρα μαζί με τους άλλους τ'ους κακούργους περπατούσε φορώντας μιά σταχτιά ξεθωριασμένη φοροσιά κ' ένα κατάδικου καϊκέτο στο κεφάλι. Η περπατούσα του έμοιαζε για λαθροιά και ζωπή, μα ποτέ δέν είδα άνθρωπο ν' αντικρύξη τόσο λαχταριστά της μέρας τό φώς.

Ποτέ δέν είδα άνθρωπο να ρίχνη τόσο δυνατή ματιά σ' άφτη τή μικρή γαλανή σκεπή, που είναι ο

νό παλιοπήγαδο. «Θάρθω να με δανείσεις κάνα κοιλό κι' όταν θα γίνω τρανή κυρά κ' εγώ και χτίσω άμπάρια θα σου τό ξαναδώσω με τό παραπάνου».

«Μή σφυρίζεις έτσι για τό καλό που σου θέλω. Καλνές τ'η φωνούλα σου, χριστιανή, κι όποιο πουλάκι δε λαλει μάβρος καημός τό κόβει...»

«Εγώ να καημωθώ;... Να δαγκώσεις καλύτερα τ'η γλώσσα σου, παλιοσκουπιδιάρα!... Έσύ δέν είσαι άξια να μάγναντέψεις...», ξεσιάζεται άναμένη εκείνη σ'α να μυγιάζεται και σταματάει λίγο να τ'ην κοιτάζει κατάμουτρα και θαρετά.

Η Μελάχρω κομπιάζεται και ξεροκαταπίνει τό σάλιο της στέκεται σ'α ντρεπούμενη με τό βαρι κεφάλι κρεμασμένο κάτω και βλέπει τ'α μαβρειδερά της χέρια που άφισαν τό ξεσκισμένο κόσκινο να κυλιστεί χάμου κι απλώνουνται τόρα ξερά κι άνεργα. Φωτιές κατακόκκινες άνάβουν όμπρός στα ζαλισμένα μάτια της και τό γαίμα σ'α να μυρμηγκιάζει μες στις φλέβες και σ'α να τ'ην κεντούν παράξενα βελόνια. Ξεσπάει κατόπι και παραδέρνει άφρισμένη.

«Άκωμά, μουρή, τ'α στήθια σου δέν έδεσαν και μου τριγυρνάς στη μιά ρούγα και στην άλλη και μου σείσεις για να ξελογιάζεις τόν κόσμο;...

— Τράβα στη δουλιά σου, καλή χριστιανή, και

μή χαζέβεις με μένα τ'ην παραπεταμένη τώρα... Ό τι κι αν είμαι, δέν έχω άνάγκη να κρυφτώ και τό δείχνω πάντα στη ζωή μου: ιδρώνω για τό κοκαλιασμένο και τό μάβρο ψωμί μου όλοένα... Έσύ μόνο άκωμά τ'α θέλεις έτοιμα και λυπάμαι άφτόν που θα σε πάρει ταίρι του...»

Σταματάει κάπως σ'α να συλλογιέται και σε λίγο άνάφτει πάλι και φυσάει με τις φουσκωμένες μύτες σ'αν άποσταμένη φοράδα.

«Και τ'η φύτρα σου άκωμά ξέρουμε... Έξη καλοκαίρια δέν κολουριάστηκαν άκωμά που κουβαλήθηκες έδώ μ' ένα ξεθαμένο σκουτί και με τρύπια κορδέλια... Ξέρουμε από που κρατάει ή σκούφια σου...»

«Τί ξέρεις που να ξεραθείς, θεοπάλαθη;... Δέν τό λές ν'αν τό μάθουμε ψίχα και ν'αν τό διαλαλήσουμε μες στο χωριό;...», προφταίνεται μιά άλλη που περπατάει λαβδά (2) κι' άπόδετη (3) σ'αν καμιά θρεμένη χήνα. «Θ'α σκάσει ο κόσμος σ'αν τάκούσει κι άγουρο θ'αν τό ρίξουν οι άγκαστρωμένες, μα-

2) λαβδά=τρόπος περπατησις που χτυπάει κανένας τ'α κότσια του, τ'ους άστράγαλους.

3) άπόδετος=άνυπόδעים.

γίστρα...», λέει κοντό και τραντάζεται από τ'α κομένα και κρυπά της γέλια.

Μα ή Μελάχρω Γκέλινα κόφτεται στο χούγιαγμα σ'α να θέλουνε να τ'η σφάζουν κι άπελπισμένη πολεμίζει να συναξει ανθρώπους τριγύρω.

«Έσύ, ψωροπερήφνη, πέθανες τόν άντρα σου που τόν καμάρωνε καθε κοπελιά και θέλεις να πεις κιόλας;... Άκωμά δε σαράντισε, άθεόφοβη, και μου πομπέβεις μέσα στα σταβροδρόμια τ'άνοιχτά σ'α να σ'έχουμε για να σε βγάλουμε στο χορό;... Δείξε μου τ'ην πλάτη σου, μουρή, σε λέω!...»

Η ξεσκούφωτη γυναίκα πικραίνεται πολύ και πάθει τό γέλιο της που τ'ην έφεγγε γυρνάει και κρυφοκουβεντιάζει με τ'α μάτια χαμηλωμένα και θολά.

«Πάμε να φύγουμε!... Με τέτιες να παίρνει δράμο κανένας, στο γαρμενό θα πέσει... Δέν κοιτάει τ'η φουσκωμένη δυχατέρα της που θα τ'ην κάμει μανιά μεθάβρο...— Τί καθουμαι και βγάζω τό φίδι από τ'ην τρύπα του;...»

Και σε λίγο στρίβουν τρεχάτες και χάνουνται στο παρακατιανό στενορόμι δέν πάβουνε να μουρμουρίζουνε σκυμένες και κάτι όλοένα να ξερνούν άχώνευτο.